

Eduskunnan lakivaliokunta
Kuuleminen 7.9.2022

Suomen Asianajajaliiton lausunto asiassa U 55/2022 vp, Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi julkista osallistumista harjoittavien henkilöiden suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta tai aiheettomilta kanteilta

Suomen Asianajajaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi julkista osallistumista harjoittavien henkilöiden suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta tai aiheettomilta kanteilta.

Suomen Asianajajaliitto pitää hyvin tärkeinä direktiiviehdotuksen tavoitteita vahvistaa tiedotusvälineiden moniarvoisuutta ja vapautta, ehkäistä niin kutsutun SLAPP-ilmiön laajenemista, antaa tuomioistuimille ja mahdollisille kohteille välineitä SLAPP-kanteita vastaan sekä suojella kohteita.

Nyt käsillä olevalla direktiiviehdotuksella on tarkoitus parantaa julkista osallistumista harjoittavien toimittajien ja ihmisoikeuspuolustajien suojaa perusteettomilta tai aiheettomilta kanteilta. Sananvapaus nähdään poliittisena oikeutena ja poliittisen keskustelun vapaus on medialle ja ihmisoikeuksien puolustajille hyvin tärkeä. Tiedon välittäminen on avoimen yhteiskunnan olennainen osa, demokratian tärkeä kulmakivi. Sananvapauteen ei näistä syistä saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä. Suomen Asianajajaliitto on tullut tietoiseksi siitä, että erityisesti internetissä tapahtuva häirintä on jo nyt vaikuttanut Suomessa toimivien toimittajien ja ihmisoikeuksien puolustajien mahdollisuuteen osallistua julkiseen keskusteluun, ja siten rajoittanut sananvapautta. SLAPP-direktiivin tarkoituksena on taata toimittajille ja ihmisoikeuspuolustajille heille kuuluva sananvapaus ja sitä kautta tukea demokratiaa.

Suomen Asianajajaliitto yhtyy valtioneuvoston kantaan direktiiviehdotuksesta ja viittaa valtioneuvoston esiin nostamiin seikkoihin, joita direktiiviehdotuksen jatkoneuvotteluissa tulisi vielä arvioida ja tarkentaa. Suomen Asianajajaliitto katsoo kuitenkin, että direktiiviehdotusta olisi saatava täsmällisemmäksi ja tarkkarajaisuutta olisi lisättävä.

Suomen Asianajajaliitto pitää valtioneuvoston esitystä erillisestä SLAPP-kanteita käsittelevästä prosessilaista kannattavana. Direktiiviehdotus sisältää muutamia sellaisia Suomen oikeusjärjestelmälle ja prosessille uusia säännöksiä, joihin voisi liittyä oikeuden väärinkäyttöriski, mikäli niitä sisällytettäisiin voimassa oleviin prosessilakeihin. Voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkiin yleisissä tuomioistuimissa oleviin prosesseihin. Oikeudenkäymiskaari ei tällä hetkellä sisällä säännöksiä, joita voidaan soveltaa vain tietyissä ennalta määriteltyihin ja hyvin suppean aihepiirin prosesseihin. Asianajajaliitto katsoo, että tähän ei tulisi tehdä muutosta.

Erillisellä SLAPP-kanteita koskevalla prosessilailla olisi mahdollista yhdenmukaistaa prosessi SLAPP-asioissa direktiivin kanssa ilman, että Suomen voimassa olevaa prosessilainsäädäntöä olisi tarve harmonisoida muiden jäsenvaltioiden prosessilainsäädäntöjen kanssa. Samalla olisi mahdollista sisällyttää lakiin sellaisia säännöksiä, jotka ovat Suomen nykyiselle siviiliprosessille vieraita.

Suomen Asianajajaliitto haluaa kiinnittää erityistä huomiota direktiiviehdotuksessa mainittuun mahdollisuuteen hakea vakuutta oikeudenkäyntikulujen ja vahinkojen varalta. Suomen Asianajajaliitto pitää yleisen oikeusturvan kannalta ongelmallisena säännöstä, jonka mukaan vastaajalla olisi mahdollisuus hakea vakuutta kantajan oikeudenkäyntikuluja vastaan. Tällainen yleissäännös heikentäisi merkittävästi kantajan oikeutta tehokkaaseen oikeussuojakeinoon. Erillislaki estäisi tällaisen säännöksen väärinkäyttöriskiä merkittävästi verrattuna siihen, että oikeudenkäymiskaa-ren 7 lukuun tehtäisiin muutoksia.

Suomen Asianajajaliitto kiinnittää myös huomiota siihen, että direktiivin säännös oikeudesta saada korvausta oikeudenkäynnin aiheuttamista vahingoista saattaa edellyttää muutoksia Suomen vahingonkorvauslakiin. Vahingonkorvauslain mukaan olisi mahdollista saada korvausta puhtaasta varallisuusvahingosta, mikäli vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla, julkista valtaa käytettäessä tai mikäli korvaukseen on muissa tapauksissa erittäin painavia syitä. Erityisen painavan syyn edellytyksen täyttyminen ei saisi jäädä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen harkinnan varaan.

Suomen Asianajajaliitto yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että Suomen oikeusjärjestelmään ei sovellu rangaistusluonteisia seuraamuksia siviiliasioissa. Vaikka kuluvastuusäännökset ja korkeahkot oikeudenkäyntikulut saattavat estää enemmistön laittamasta SLAPP-kannetta vireille, Asianajajaliitto katsoo, että on olemassa vaara, etteivät ne itsessään estäisi isompia toimijoita laittamasta strategisista syistä vireille kanteita häirintätarkoituksessa.

Suomen Asianajajaliitto on valmis ottamaan osaltaan vastuuta siitä, että kansalliset asianajajat koulutetaan SLAPP-ilmiöstä ja siihen liittyvistä mahdollisista erityissäännöksistä.

Helsingissä 5.9.2022

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson

Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATI: Asianajaja Martina Kronström